

Op naar de doe-mee-cratie!

*Gerben Huisman & Arno Brok**

De Statenverkiezingen komen er aan. Traditiegetrouw het moment dat politieke partijen de straat op gaan. Zorgen voor ingezonden stukken in de media en proberen hun standpunten zo goed mogelijk voor het voetlicht te brengen. De kiezer moet tenslotte weten waar de partijen voor staan en welke onderwerpen voor de partijen van belang zijn. Een periode waarin ze stemgerechtigden weer verleiden om vooral te kiezen voor die ene partij omdat... Een tijd die ook ruimte geeft om de verschillen tussen partijen te laten zien, want ook dat is voor de kiezer van belang. Na de verkiezingen ebt die aandacht weer weg en ons standpunt is dat er altijd aandacht moet zijn voor de democratie en niet alleen ten tijde van verkiezingen.

Hoewel de inzet voor de verkiezingen door alle partijen mooi is om te zien, is de vraag of het een bijdrage aan de opkomst levert. Onderzoeken tonen aan dat dit niet te bewijzen is. Onderwijs over democratie is in onze ogen van groot belang om de democratie levend te houden en de betrokkenheid te vergroten. Want de democratie zijn wij allemaal. Wij, inwoners van Nederland, staan voor de democratie en bepalen zelf in hoeverre wij meedoen in de democratie. Of het nu is door te stemmen of door ergens actie tegen of voor te voeren, het zijn allemaal uitingen die passen in een democratie. We mogen en kunnen het volstrekt met elkaar eens of oneens zijn. We mogen het debat voeren, argumenten uitwisselen en volop de interactie opzoeken, allemaal ten faveure van de democratie.

Om mee te doen in deze democratie is het van belang om te snappen hoe het werkt. En ook dat leren we in Nederland al van jongs af aan. Thuis voeren kinderen debatten over de hoogte van het zakgeld of over hoe laat ze naar bed moeten. Tieners protesteren over de beperkte digitale tijd die ze krijgen. Ook al zijn we het niet met elkaar eens, we zoeken wel naar een gezamenlijke oplossing. Vervolgens leren kinderen op school hoe je met elkaar omgaat, hoe je leert rekenen en schrijven, et cetera. De vraag is, leren onze kinderen en jongeren ook wat democratie is? Hoe leer je te functioneren in een democratie, hoe ga je met elkaar om? Hoe kun je invloed uitoefenen in de democratie? Bij de provincie Fryslân krijgen we regelmatig bezoek van schoolklassen en de kennis over hoe de democratie werkt, en niet alleen die van de provinciale overheid, is vaak niet erg groot.

Een voorbeeld: Een van de eerste vragen die we stellen aan scholieren bij een bezoek aan het provinciehuis is: wie van jullie heeft wel eens te maken met de provincie? De meeste scholieren schudden dan stellig hun hoofd. Als we vervolgens vragen wie met de bus of trein naar school gaat, gaan er veel vingers omh-

* Gerben Huisman is griffier van de Staten van Fryslân. Drs. Arno Brok is commissaris van de koning in de provincie Fryslân.

oog. Als we vervolgens vragen wie wel eens in het Fries museum is geweest of over de Centrale As (nieuwe provinciale weg) is gereden, gaan er ook veel vingers omhoog. We vertellen dan dat dit het werk is van de provincie. De meeste scholieren hebben er geen beeld bij. Als we vervolgens uitleggen hoe Provinciale Staten werken, vragen we ook of er scholieren (bijna) 18 jaar zijn. Vervolgens leggen we uit dat zij mee kunnen besluiten over waar de provincie geld aan uitgeeft door te stemmen of gekozen te worden in Provinciale Staten. De vraag die we vervolgens vaak stellen is; maar hoe kom ik dan in de Provinciale Staten? Veel scholieren weten niet dat ze gewoon lid van een politieke partij kunnen worden.

Gelukkig doen veel docenten burgerschaps- en maatschappijleer hier veel en mooi werk in en werkt ProDemos hier hard aan. Maar er is nog genoeg werk te doen. Onderzoek van I&O Research in opdracht van *Vrij Nederland* uit 2017 toont aan dat bijna een derde van de jongeren democratie te ingewikkeld vindt om te begrijpen; in 2007 was dat nog maar 19 procent. Ze geven de Nederlandse democratie een 6 en twee derde denkt dat politieke partijen slechts geïnteresseerd zijn in hun stem en niet in hun mening. Eén op de vier jongeren vindt inspraak en democratie een belangrijk onderwerp bij voorgenomen stemgedrag. We kunnen stellen dat er nog vooruitgang te boeken is rondom het onderwerp verkiezingen en jongeren. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) refereert daar aan in zijn publicatie 'Democratie is meer dan politiek alleen. Burgers aan het roer in hun leefwereld juni 2017'. Daarin spreekt de ROB over: 'Een volle, rijke democratie is niet alleen een levende politieke democratie, maar óók een levende maatschappelijke democratie. Burgers zijn meer dan alleen staatsburgers, zij willen invloed op hun eigen leefwereld, ook buiten de politiek om. Daarom heeft de maatschappelijke democratie een forse impuls nodig.'

Deze constatering hebben de overheden in Zeeland en Fryslân, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ProDemos ertoe gebracht om op dit onderwerp, naast andere thema's, samen te gaan werken. Ze doen dat in het project Doemeecratie.

Doemeecratie

Het project Doemeecratie wil jongeren intensiever bij het openbaar bestuur betrekken. Met als doel dat meer jongeren gaan stemmen en we hen uitdagen om hen meer te betrekken bij hun eigen leefomgeving. Om dat te realiseren is een aantal activiteiten opgestart waarin educatie en het bewustwordingsproces over het democratisch proces leidend zijn. Er is aangesloten bij de mogelijkheden die ProDemos nu al biedt.

Gastlessen

We bieden de mogelijkheid aan scholieren om gastlessen te volgen. Deze gastlessen gaan over hoe de provincie en het waterschap werken. De scholieren krijgen informatie over wat de provincie doet en hoe democratie bij de provincie werkt. Ze leren het verschil tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten en hoe zij

Gerben Huisman & Arno Brok

invloed kunnen hebben op besluitvorming. De gastlessen worden door Statenleden, Ab-leden van het waterschap of docenten en studenten gegeven. In Fryslân hebben we de Thorbecke academie, waar de opleiding bestuurskunde wordt gegeven. Er wordt gekeken hoe studenten van deze opleiding gastlessen kunnen verzorgen.

Rondleidingen

Het provinciehuis van Fryslân is een prachtige combinatie tussen oud- en nieuwbouw. Jaarlijks bezoeken ongeveer 2500 mensen het prachtige pand. We bieden scholieren aan om een bezoek te brengen aan het provinciehuis, waar ze uitleg krijgen over het pand en over de taken van de provincie en hoe de democratie werkt.

Debatlessen

De scholieren kunnen ook een debatles krijgen. Deze geven we altijd in de prachtige Statenzaal. Kort lichten we de taken van de provincie toe. Waarna er een uitleg volgt over de spelregels van debatteren. We kijken gezamenlijk naar slechte en goede voorbeelden van debatteren. Het Tweede Kamerdebat tussen premier Rutte en PVV-fractievoorzitter Wilders over 'doe normaal man' komt dan altijd aan de orde. Het boeiende is dat de scholieren weten dat dit is gebeurd, maar ze weten niet wat het onderwerp van het debat was. Vervolgens voeren de scholieren ook een debat over diverse stellingen, zoals: liever in het dorp op een langzame bus stappen dan verder fietsen naar de halte van een snelle bus.

Scholierenverkiezing

Een belangrijk onderdeel is de scholierenverkiezing voor zowel Provinciale Staten als waterschappen op de scholen zelf. Deze worden gehouden tussen 13 en 19 maart. Op de scholen komt een stemlokaal en mogen scholieren stemmen op de partijen die meedoen aan de verkiezingen. ProDemos heeft hier een compleet draaiboek voor. De uitslagen gaan per school naar ProDemos, die er vervolgens per provincie een uitslag van maakt. Bij deze verkiezing stemmen scholieren ook over drie stellingen. Een van de stellingen gaat over dat de waterschappen zo veel mogelijk energie uit water moeten halen. De uitkomst van deze stellingen gaat naar Provinciale Staten en het algemeen bestuur van het waterschap. Zodat er een politieke discussie over te voeren is. Er komen verkiezingsfestivals waarbij op middelbare scholen een week lang allerlei activiteiten plaatsvinden rondom de verkiezingen. De laatste activiteit is dat scholieren onder leiding van Statenleden zelf een Statenvergadering naspelen.

Het project Doemecratie geeft jongeren ook invloed bij het verder invullen van de activiteiten. De aangeboden activiteiten zijn al interactief in hun aard. Ze dagen de jongeren uit om mee te denken en stelling te nemen. Door te doen, leren ze over de democratie. Een mooi voorbeeld hiervan is Tienskip, www.tienskip.frl. Tienskip is een organisatie bestaande uit jongeren die aan de hand van projectdagen op middelbare scholen op een laagdrempelige manier scholieren kennis laat maken met de gemeentelijke politiek. Zij hebben in afstemming met de provincie

Fryslân ervoor gekozen om filmpjes met vraagstukken voor de lijsttrekkers van de Provinciale Statenverkiezing te maken.

Tijdens de projectdagen gaan de scholieren onder leiding van een expert (volksvertegenwoordiger, ambtenaar of ondernemer) met elkaar in gesprek over problemen die zij ervaren in hun leefomgeving. Samen zoeken ze een oplossing die als het kan ook wordt uitgevoerd. De provincie Fryslân en Tienskip werken nu aan een concept met een projectdag en daarna een debatdag.

In december 2018 zijn er in de provincies Zeeland en Fryslân bijeenkomsten georganiseerd voor docenten en scholieren van het voortgezet onderwijs over het project Doemeecratie; hier zijn meer dan 70 docenten en scholieren bij aanwezig geweest. Ter plekke bleek dat er veel animo voor de activiteiten was. Veel gemeenten kennen een kinderraad of een jongerenraad, ook Fryslân heeft een Friese jongerenadviesraad. Dat zijn mooie initiatieven, waarin jongeren meer leren en invloed hebben op de democratie. Deze bijeenkomst krijgt een vervolg doordat docenten en jongeren samen verder te spreken over de invulling van de stellingen en hen na de verkiezingen te blijven betrekken bij de doemeecratie. Een aantal jongeren heeft zelf aangegeven mee te willen werken aan het geven van gastlessen. In de uitwerking tot nu toe is er sprake van veel enthousiasme onder de docenten en de scholieren. Er zijn al contacten met scholen die zelf een verkiezingsdebat willen organiseren.

Tot zover de praktijk. De vraag die ons bezighoudt gaat verder dan dit project en de activiteiten. Het gaat om meedoen, betrokken zijn, invloed willen uitoefenen. In een wereld waar je zelf bepaalt naar wat je op welk moment op tv of je tablet kijkt. Een wereld waar je als jongere al zelf jong moet kiezen voor een opleiding, waar er in producten en diensten zoveel keuze is... Hoe anticipeert de overheid daar op? Onze stelling is dat de overheid niet anders kan en zou moeten meebewegen. En dan niet meteen met alles en over alles een referendum houden, maar veel meer samen optrekken met inwoners. Met samen optrekken bedoelen we zorgen dat inwoners, politiek en ambtenaren samen uitdagingen, problemen of kansen (of hoe u ze ook wilt noemen) onderzoeken en gezamenlijk tot een oplossing proberen te komen. Dit maakt dat we de kennis en kunde van inwoners optimaal benutten. Het vraagt dat alle betrokkenen voldoende weten van het onderwerp. Voordat we aan de slag gaan met de oplossing is er verkend of het onderwerp voldoende duidelijk is. Als dat zo is, kunnen we op basis van gelijkwaardigheid met elkaar spreken om zo te komen tot een besluit waar ook de minderheid zich goed in kan vinden ... en ja, dat is spannend en vraagt tijd, moed en het vermogen om de eigen wil los te laten. Het vraagt ook om commitment van politici. Zijn zij bereid, om wellicht binnen kaders, onderwerpen los te laten en te kijken of de gemeenschap – op zijn Fries mienskip – gezamenlijk tot de mooiste besluiten, producten of activiteiten kan komen? Culturele Hoofdstad Leeuwarden-Fryslân 2018 heeft dat laten zien. Dat de mienskip het aan kan om gezamenlijk tot mooie resultaten te komen. Natuurlijk is het spannend als het gaat om waar windmolens moeten komen, of waar de nieuwe weg langs moet gaan. Maar onze democratie verdient het om hier mee aan de slag te gaan en onze jongeren verdie-

Gerben Huisman & Arno Brok

nen het al helemaal. Heb het vertrouwen in onze jongeren, zij zijn gewend om vanaf jonge leeftijd al keuzes te maken; laten we hun de ruimte geven om die keuzes te blijven maken in onze mooie democratie. Ook als het niet onze keuzes zijn, want dat is namelijk democratie.